

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри економіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
кандидата економічних наук **РУБАН Ольги Олександрівни**
на дисертаційне дослідження **ЯРМОШЕНКО Оксани Геннадіївни**
на тему: «**Стратегічні пріоритети економічного розвитку
малих форм господарювання на сільських територіях**»,
подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми. Сучасні трансформаційні процеси в аграрному секторі України супроводжуються структурними зрушеннями, що висувають нові вимоги до функціонування та розвитку малих форм господарювання в сільській місцевості. Малий аграрний бізнес, як ключовий елемент сільськогосподарського виробництва, відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, створенні робочих місць, збереженні соціальної стабільності та підтримці сталого розвитку територій. Водночас його ефективне функціонування ускладнюється низкою проблем: інституційною нестабільністю, обмеженим доступом до ресурсів, відсутністю механізмів інтеграції у ринкові структури, низьким рівнем інноваційності та управлінських практик.

За цих умов зростає потреба у формуванні нових науково обґрунтованих підходів до дослідження процесів економічного розвитку малих аграрних формувань, що враховували б сучасні виклики та принципи сталості, інклюзивності, екологічної відповідальності та соціальної згуртованості. Розроблення комплексної методології, яка дозволить системно оцінити, спрогнозувати та стратегічно спрямувати розвиток малого аграрного підприємництва, є необхідною умовою для формування ефективної аграрної політики та реалізації потенціалу сільських територій. Саме це визначає високу актуальність обраної теми дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій їх достовірність і новизна. Авторка розробила новий концепт стратегії розвитку малих форм господарювання, який не обмежується лише аграрним сектором, а включає також різні додаткові форми діяльності, такі як органічне землеробство, агротуризм, ремесла тощо. Це є важливим науковим внеском, оскільки пропоновані підходи до диверсифікації сільської економіки дозволяють забезпечити сталий розвиток і зменшити залежність від однієї галузі.

Авторка застосовує багатофакторне регресійне моделювання, що дозволяє точно оцінити, як різні фактори (кількість підприємств, зайнятість, продуктивність праці) впливають на економічні результати малих сільськогосподарських підприємств. Це дозволяє створити більш точні прогнози і розробити практичні рекомендації для політиків і бізнесменів на місцях.

Достовірність досліджень також підтверджується апробацією результатів на міжнародних науково-практичних конференціях України та закордоном.

Оцінка змісту дисертації. За своїм обсягом, змістом, структурою, повнотою викладення результатів дослідження, мовно-літературним оформленням робота відповідає вимогам до дисертації даного профілю.

Ознайомлення з дисертацією показує, що вона має найбільш доцільну для наукових робіт структуру у вигляді послідовно викладених теоретичної, аналітичної та проєктної частин, дослідницькі завдання адекватно деталізують мету дослідження і в основному виконані. Наукові напрацювання Оксани Ярмошенко вигідно вирізняються тим, що в них дослідження методологічних питань завершуються конкретними рекомендаціями. Методи

дослідження, які використовувалися під час роботи, вказують, що авторка має глибокі знання з обраної проблематики і достатньо володіє методикою економічних досліджень.

Зміст роботи також показує, що її авторка досить глибоко вивчила спеціальну літературу з проблем економічного розвитку малих форм господарювання, проаналізувала сучасний стан та тенденції розвитку, визначила стратегічні пріоритети поліпшення економічного малих форм господарювання на сільських територіях.

Повнота викладення наукових положень у публікаціях. За темою дисертації авторкою опубліковано 9 наукових праць, з яких 2 статті у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 4 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, стаття у науковому виданні іншої держави, 2 тези наукових доповідей. Публікації повністю відображають основні положення дослідження, характеризуються належним рівнем наукової апробації.

Дотримання академічної доброчесності. У тексті не виявлено фактів плагіату чи неправомірного запозичення. Джерела коректно оформлені, результати власних досліджень чітко відокремлені від запозичених. Статистичні дані подано з посиланнями на першоджерела. Авторка дотримується принципів академічної доброчесності.

Зауваження до дисертації. Попри високий рівень виконання та значущість отриманих результатів, дисертація має окремі недоліки, які можуть бути предметом подальшого обговорення й уточнення. Передусім, слід відзначити, що у тексті подекуди трапляються надмірно складні синтаксичні конструкції, які ускладнюють сприйняття змісту.

1. У роботі недостатньо висвітлено міжнародний досвід стратегічного розвитку малих форм господарювання, що могло б поглибити аналітичну частину дослідження та посилити обґрунтованість запропонованих стратегічних пріоритетів. Додатковий аналіз європейських політик, особливо тих, що стосуються сільського розвитку в умовах децентралізації та післякризового відновлення, підсилив би теоретичну частину дослідження.

2. Використані статистичні дані частково обмежені часовими межами. Бажано було б включити оновлену інформацію за 2022–2024 роки, що має особливе значення з огляду на новітні економічні виклики. Поповнення інформаційної бази оновленими показниками могло б забезпечити ще більшу прикладну цінність отриманих результатів і повніше відобразити сучасні трансформації у сільській економіці.

3. Стратегічні рекомендації потребують більшої конкретизації, зокрема щодо практичних механізмів реалізації підтримки малих агровиробників через інструменти державно-приватного партнерства або інноваційних агротехнологій.

4. Потребують подальшої деталізації окремі положення, пов'язані з практичними механізмами імплементації запропонованих моделей розвитку малих форм господарювання, зокрема у громадах зі слабким економічним потенціалом або низьким рівнем інституційної спроможності. Більш глибоке порівняння між регіонами України дозволило б повніше відобразити регіональну специфіку та виявити ширший спектр факторів впливу.

Зазначені зауваження не мають принципового впливу на загальну наукову якість і завершеність дисертаційного дослідження та можуть бути враховані авторкою у подальших наукових дослідженнях.

Загальний висновок. Дисертація Ярмошенко Оксани Геннадіївни на тему: «Стратегічні пріоритети економічного розвитку малих форм господарювання на сільських територіях» є ґрунтовним, логічно структурованим і комплексним науковим дослідженням, спрямованим на вирішення актуального науково-прикладного завдання розвитку малого

аграрного підприємництва в умовах трансформаційних процесів, децентралізації, воєнних викликів та євроінтеграційних орієнтирів України. Робота поєднує глибокий теоретичний аналіз, сучасний методологічний інструментарій та вагомі емпіричні результати, що дозволяє розглядати її як суттєвий внесок у науку про економіку підприємств та сільський розвиток.

Авторці вдалося чітко обґрунтувати наукову проблему, визначити її місце у сучасному науковому дискурсі, сформулювати концептуальний апарат, розкрити методологічні засади аналізу малих форм господарювання та показати їх роль у відтворювальних процесах сільської економіки. Запропоновані теоретичні положення є цілісними, внутрішньо узгодженими та демонструють високий рівень володіння авторкою сучасними підходами до вивчення соціально-економічних процесів на місцевому рівні.

Особливої уваги заслуговує масштаб проведених авторкою емпіричних досліджень, зокрема глибокий аналіз діяльності малих форм господарювання у Кіровоградській області та Гурівській сільській територіальній громаді. Використання багатофакторного регресійного моделювання, SWOT-аналізу, порівняльного аналізу дозволило визначити ключові чинники ефективності, бар'єри розвитку та потенційні можливості для подальшого зростання малого підприємництва. Результати є достовірними та достатньо обґрунтованими, що свідчить про високий методичний рівень проведених досліджень.

Враховуючи актуальність, новизну, значущість одержаних авторкою наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність вважаю, що дисертація на тему: «Стратегічні пріоритети економічного розвитку малих форм господарювання на сільських територіях» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка Ярмошенко Оксана Геннадіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент доцент кафедри економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат економічних наук Ольга РУБАН